

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio IV. De Restitutione in specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

SECTIO IV.

DE
RESTITUTIONE IN SPECIE.

CAPUT I.

*Restitutio ab uxoribus, filiis, ac familia
facienda.*

Quoad uxores distinguendum est; habere quidem ipsæ possunt bona paraphernalia quæ ad ipsas spectant, aut bona quæ industria sua lucratae sunt, aut quæ per legatum, alio modo ipsæ acquisierunt.

Peccat uxor, quæ marito suo bona furripit, quorum ille dominium habet vel usumfructum, veluti bona dotalia, si notabilem summam sine legitima causa furripiat; unde novorum Calustarum falsa est doctrina, qui eisdem hæc furripi permittunt, ut seipsas ornent, & ludant. Dixi *notabilem summam*, quæ juxta mariti bona, summamque est metienda. Dixi *sine legitima causa*, nam si parvum quid uxor surriperet, ut elemosinam erogaret, quam vir facere negligit, vel ut familiam suam aleret, cui vir non satis consulit, non peccaret, nec restitutioni esset obnoxia: verum nihil potest furripere, ut sibi providuitatis tempore consulat, sub prætextu quod maritus bona sua dissipet. Id bene attendent

Confessarii; sæpius etenim facere id solent Provincie mulieres, quæ fere omnes privatum peculium habent, quo in sui commodum utuntur, quin filiis suis etiam egentibus consulant.

At mulier, quæ parentes suos egentes conspiceret; possetne viro suo pecuniam furrripere, ut illis succurrat?

Respondeo, debere ipsam prius a marito petere, unde parentibus subveniat: quod si maritus id neget, existimo posse illam aliquid furrripere, ut parentum necessitati succurrat, non ut illos ditet, aut illis superflua comparet; quo casu oportet, ut post viri sui mortem, harum expensarum filiis suis, si petant, rationem reddat, ipsasque a dote sua detrahat.

Peccat quoque filius, qui patri suo bona furrripit, quorum pater dominium vel usumfructum habet; nam si filius Beneficium possideat, quorum fructus pater percipit, non peccat filius, si horum fructuum valorem furrriperet, qui ad se, non ad patrem spectat.

Si filius sæpius & humiliter patrem rogavit, ut sibi necessaria pro honesta status sui conditione suppeditet, idque præstare pater recuset, potest filius sibi necessaria furrripere. Dixi *necessaria*, non superflua; quidquam enim furrripere nequit, ut illud vane & ambitiose infumar. Plerumque filii familias sibi blandiuntur, putantque se posse patribus suis illa furrripere, quibus in vestium pompa, luxuque abutantur. Rigidi in hoc sint Confessarii, & quælibet potius hujus-

hujusmodi furta prohibeant, quam luxum, alique vitia nimia indulgentia foveant.

Filius, qui patri suo furatus est, tenetur ad restitutionem, & illud in specie, si extat, patri suo tenetur reddere, vel æquivalens, si rem ablatam consumpsit; idque ex propriis bonis præstare debet, si hæc possideat, vel in paternæ hæreditatis divisione damnum, quod fratribus attulit, debet resarcire.

Verum si probabiliter præsumere liceat, patrem restitutionem non fore periturum, nec fratres aut sorores damni reparacionem peturos, tunc non tenetur filius restituere. Porro patris voluntas potest cognosci ex amore quo filium prosequitur, ex sua pecuniæ despicientia, & ex peculiaribus aliis circumstantiis (a).

(a) Major certo quantitas in uxorum, & filiorum, quam extraneorum furtis requiritur. Quæ autem quantitas ad grave peccatum sufficiat, gravemque restituendi obligationem pariat, una ac generali regula determinari nequit; sed magis ad facultates, statum ac genium parentum, aliasque circumstantias est respiciendum. Sæpius parentes magis quoad modum, vel abusum, quam quoad ipsam substantiam sunt invitati. Semper itaque ab ejusmodi furtis filios retrahere, damna in familiam redundantia, malasque sequelas inde exponere; raro restitutionem, ex hæreditate faciendam imponere Confessarius debet, præsertim quia fratres aut sorores eadem plerumque praxi utentes damna mutua compensatione elidunt.

Si filius in domo paterna operaretur, ejusque labor famuli operam æquaret; possetne patri suo tantumdem surripere, quantum hic pro famuli mercede solveret?

Respondeo cum distinctione: vel pater hic pauper est, vel dives, & filius vel ob spem mercedis operatur, vel nullam labore suo mercedem quærit. Si pater pauper est, tenetur filius illi gratis servire, ideoque nihil potest surripere; quemadmodum nec surripere quidquam potest, si gratis intendat operari, cum pater dives est. Sed si mercedem veluti extraneus lucrari voluit, idque patri significavit; potest tunc filius aliquid operæ suæ æquivalens patri surripere, si est emancipatus; etenim per emancipationem bonorum patris proprietatem acquirit, & usumfructum. Quod si non est emancipatus, sicut solam proprietatem, non usumfructum acquirit juxta leges, ideo vivente patre nihil potest surripere: sed eo mortuo pro suæ operæ merito aliquid potest accipere.

Peccant etiam famuli, & famulæ dominis suis surripientes panem, vinum, obsonia, & his similia, quorum quotidianum usum habent, sed restitutioni non sunt obnoxii, quando hæc surripiunt, ut ipsi absument, sintque res exiguæ, quas probabiliter domini tribuerent, si peterentur (a). Sed si hæc furantur, ut ven-

(a) Rebus hisce exiguis accenseri nequeunt quotidianus, aut valde frequens potus Caffee, haustus vini, aut alia mensæ adhuc servientia esculenta,

vendant, aut aliis donent, ad restitutionem tenentur. Restituere quoque tenentur, si optimum vinum furripiant, quod famulis tribui non solet, aut escas delicatiores; hæc etenim necessaria illis non sunt, nec famulis illa tradere domini volunt.

CAPUT II.

Restitutio Judicibus, Advocatis, Procuratoribus & Notariis incumbens.

Judex, qui injusta sua sententia, aut ignorantia bona auferit alicui, juxta sanctum Thomam ad restitutionem tenetur (2. 2. qu. 76. art. 1.) quia injuste alteri injuriam affert, officium recipit sine scientia ad illud exercendum re-

lenta, de quorum furtiva consumptione delicatæ ancillæ sæpius se accusant; raro, aut nunquam se emendant. Hæc quippe annum in computum ducta in grave damnum coalescant, quod unice reali successiva restitutione; non autem (prout nonnulli inepti hujusmodi furtorum fautores putant) oratione, vel majore in famulatu solertia est resarciendum. In casu, quo de domini contraria voluntate ancilla dubitat, vel caute inquirere, vel eo loco ac tempore, quo videri ab heri &c. queat, prius facta reiterare debet; & brevi quid de præterito judicandum, quidque pro futuro sit faciendum, cognoscere. Eadem regula circa pauperes, vel clancularis coadjutrices &c. est servanda. Huc spectat propositio ab Innocentio XI. damnata: *Famuli & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Est 37.

fitra. Hoc animadvertant Judices illi, qui recte fungi munere suo ignorant, vel necessariam diligentiam omittunt in iis examinandis negotiis, de quibus sententiam ferunt.

Causæ relatores, qui pauperum lites jacere sinunt, vel de die in diem expedire differunt, ut amicis suis, vel potentibus faveant; clientibus suis damna tenentur reficere, quæ iisdem negligentia sua inferunt.

Supremarum Curiarum Consilarii hujusce peccati sæpe sunt rei, dum pauperum causas vel ex negligentia, vel ex potentum metu negligunt; ex quo fit, ut pauperes vel amittant, quod juste perunt, vel cum gravi sua jactura negotium transigant.

Judex, qui pro injusta ferenda sententia pecuniam accepit, debet illam restituere non ei, qui eandem dedit; æquum enim est, ut qui justitiam corrumpere molitus est, hanc jacturam patiatur; sed illi, quem injusta sententia læsit, ut damna eidem illata aliquo modo reficiat.

Judex, Regis Procurator, aliive Officiales nequeunt pecuniam pro officiis suis accipere, quando causam non judicarunt. Exempli gratia si reus accusatori pecuniam tradat, ut lis cesset. Debent enim hi justitiam reddere, nec ita reis favere, ut illos impunitos dimittant. Quidquid igitur propterea accipiunt, restituere tenentur. Id locorum Domini attendant, qui a reis pecuniam accipiunt, ne hi in judicium vocentur, vel ut injusta sententia absolvantur; graviter enim

peccant, acceptamque pecuniam tenentur restituere. Horum plerique nullum hic adesse peccatum putant; imo hoc lucrum inter cætera dignitatis suæ emolumenta enumerant.

Advocati, qui injustas tuentur causas, vel ex malitia aut ignorantia clientes suos iniquis litibus implicant, damna rescicere illorum debent, qui perversa sua consilia amplexi sunt: quod si negligentia sua clientum negotia in perniciem ruant, ad restitutionem pariter tenentur.

Advocatus, qui clientis sui causam injustam esse certo novit, illique suadet, ut rem transigat, transactionemque componit, peccat, & damnum rescicere debet, quod alter ex hac transactione injuste patitur. Idem dicitur, si scripturas inutiles conficiat, ut majorem mercedem accipiat, augmentum hoc debet restituere.

Procuratores, qui technis suis efficiunt, ut alter causa injuste cadat, ad damni restitutionem tenentur. Tenentur quoque, si litem frustra protrahant, vel si indebitas mercedes exigant, aut vacationum pretium, quas non peregerunt, aut apographorum, pro quibus nihil solverunt: nisi tabelliones gratis id sibi præstarent, ut similem deinceps gratiam ipsi reciperent.

Si usurario petente injustum contractum Notarius scribat, ut debitorem obliget, injustitiæ particeps est, & ad restitutionem tenetur, si vero petente debitore usurarium contractum scribat, peccat quidem, quia leges usuram prohibentes violat, sed ad restituendum non adstringitur.

Restitutio tabelliones, apparitores &c. 195

Peccant Notarii, qui in suo exercendo officio Regum edicta non servant, qui acta fideliter non exprimunt, sed aut illa mutilant, aut illis aliquid addunt; qui actorum Libros celant, & horum exemplaria dare negant, & præsertim Ecclesiæ legata: hi damna refarcire debent, quæ ex ipsorum infidelitate aut ignorantia promanant.

C A P U T III.

Restitutio tabelliones, apparitores, & testes obligans.

Tabelliones, qui ultra taxas a Principis aut Parlamenti edictis præscriptas aliquid exigunt, ad restitutionem tenentur; quando item in conficiendis apographis non tot in foliis singulis lineas, nec tot in singulis lineis voces conscribunt, sicuti debent; vel cum longa & superflua verba iisdem interferunt; si petita apographa tradere differunt, ex qua dilatione litigantes damnum patiantur, restituere pariter debent.

Apparitores, qui falsas denuntiationes faciunt, aut veras absque debita diligentia faciunt, aut data opera efficiunt, ut actus nullitate laboret: aut qui in bonorum obligatione aliquid celant, aut vili vendunt pretio, damnum inde secutum sarcire tenentur.

Testes juridice vocati, qui reddere testimonium recusant, aut veritati contrarium reddunt, damnum hinc obveniens refarcire debent, quidquid contra novi aliqui Casuistæ dicant. Etenim privati homines Judicibus, a Principe pro tuenda

da justitia constitutis, obtemperare tenentur; & eorum silentium vel mendacium alteri damnum adfert, quod ex caritate & munere, quo fuguntur, debent impedire.

Qui certo scit falsum suum testimonium morti rei aut mutilationi causam non dedisse, sed ex falso aliorum testimonio illum fuisse damnatum, a restituendi onere pro rata sua non esset exemptus: quæ rata a piis prudentibusque viris est stabilienda, qui veras firmasque sequuntur doctrinas, non novas, quæ peccatores ab omni liberare onere nituntur.

Si pro falso reddendo testimonio aliquis pecuniam accepit, hanc debet restituere, si falsum præstiterit testimonium, si non præstiterit; si enim illud non præstiterit, jus nullum habet aliquid exigendi; si vero præstiterit, non potest ex iniquitate sua lucrum reportare, licet falsum asserendo alteri obsecutus fuerit, & ipse in aliquod se discrimen conjecerit: hoc siquidem pacto peccatum indirecè venderetur, quod est infra quodcumque pretium; ex alia autem parte cautio nimia esse nulla potest, qua falsa testimonia coerceantur.

C A P U T IV.

Restitutio vectigalium Conductores, Municipales, & Publicanos stringens.

Vectigalium conductores restituere tenentur, si quid ultra taxam exigunt, aut quidquam pro exemptis mercibus. At quoniam ægre admodum

modum aut vix fieri potest, ut restitutio illis fiat, qui damnum sunt passi, idcirco hospitalibus illiusve loci pauperibus facienda est restitutio; nisi conductor illos cognosceret, quos læsit. Pro suis quoque famulis, quos probos eligant oportet, rationem reddere debent, & restitutionem facere, si forte aliquem illi læserunt; nam qui per alium facit, per seipsum facere videtur, debentque ipsi idoneos homines, probosque eligere.

Qui monopolis suis grave mercium dominis damnum afferunt, & lucrum ipsis adimunt, quod ab aliis percepissent, ad restitutionem tenentur. Qui vero damnum aliquod se passos fingunt, quod revera passi non sunt, tenentur restituere, si quid forte damni causa acceperunt.

Publicani, qui insolita populis, & officialibus tributa vel onera proponunt, absque gravi publica necessitate, imo contra antiquos Regni mores, ad restitutionem tenentur; licet quasi hostes regni perniciem detestabilibus hisce inventis moliantur.

Qui a Principibus immania dona exquirunt, & mutuata illis pecuniæ fructus enormes exigunt, restitutioni sunt obnoxii; quia, ut postea de Usura declarabimus, hanc cum a privatis hominibus, tam Regibus exigere est vetitum.

Hi publicani, atque hi mutuatores, nullam consiliorum suorum, aut mutuationum causam afferre possunt, quam Reipublicæ commodum, & Principum necessitatem. At hæc ipsa ratio

vix usurpari ab hujusmodi hominibus revera potest; a subdolis enim istis consiliis & mutuacionibus Reipublicæ perniciæ, & subditorum, Principumque oppressio plerumque oritur, immanis siquidem hisce artibus pecuniæ vis extorquetur, unde coguntur Principes novis oneribus subditos premere, aut principatus vendere, vel quasi decoctores debita non solvere. Alia quoque iniquitas huic immanium fructuum exactiōni inest, videlicet hos fructus ab iis solvi, qui sortem non acceperunt, nempe a populo, & vi extorqueri.

Obscuro interim loco natos homines conspicimus hisce consiliis atque mutuacionibus istis ingentes comparare divitias, magnificas aedes construere, superba suppellectili uti, splendide epulari, regio fere luxu & ambitione vivere. Non tamen illos Confessarii arguunt; sed quædam dumtaxat pia opera illis suggerunt, templi alicujus ædificationem, magnifica & pretiosa altaribus dona, aliasque eleemosynas.

Hoc pacto illis juxta præcipitium conciliatur somnus, & in gremio fovendus anguis porrigitur, ita ut his blanditiis deliniti in suorum atrociorum partem Deum etiam vocare non vereantur. At facilius est hoc malum detestari, quam corrigere; dum illud fovent, aluntque, qui corrigere deberent. *Peccatum rapinæ* (inquit divus Thomas *lib. 5. de Eruditione Princip. c. 6.*) *multum nocet; macula est valde adhærens. Vix enim deletur, vix enim aliquis perfecte restituit, quæ rapuit.*

Qui

Restitutio a Beneficiatis peragenda. 199

Qui publicanis istis & negotiatoribus mutuo dant, usuram pariter committunt, ex qua restituendi obligatio consurgit. Neque illos excusat, quod amittendæ pecuniæ suæ periculum subeant, quia debitores sui cum Principe negotiantur, qui potest, si velit, spe sua illos frustrare; etenim mutuo non darent, si se existimarent pecuniam amissuros. Cautiones omnes adhibent, sæpe pignus, aut fidejussorem postulant. Verum hisce mutuacionibus efficiunt, ut novis populus prematur oneribus; nam si publicanis hæc pecuniæ summa a privatis non suppeditaretur, numquam illi cum Principibus sua negotia tractarent.

CAPUT V.

Restitutio a Beneficiatis peragenda.

Nulla restitutio tam districte a Canonibus præscribitur, nulla a Doctoribus tam perspicue traditur, quam quæ a Beneficiatis est facienda; nulla tamen rarius fit. Ecclesiasticas regulas Beneficiati vel negligunt vel pro libitu interpretantur, & laxiorum Casuistarum opiniones facile sequuntur, qui plura sophismata pro eliminanda restitutione commenti sunt. Sed Jesu Christi judicium non effugient, qui de bonorum Ecclesiæ dissipatione rigidam inibit rationem.

In primis statuendum est, Beneficiatos suorum reddituum non ita esse dominos ut iis velut arbitri utantur (quidquid novi plerique Casuistæ dicant, qui circa id Canonibus & sanctis

Patribus adversantur), Ecclesiæ siquidem sunt hæc bona, quorum usum & distributionem Canones præscribunt.

Igitur Beneficiati horum bonorum sunt *dispensatores*, eaque fideliter dispensare debent; propterea non eis licet, bonis istis avaritiam suam, luxum, aut vanitatem explere. Oportet, ut honesto cultu contenti sint, & quod superest, Ecclesiæ, pauperibusque distribuant juxta Canonum jussa, qui hæc bona vocant *patrimonium pauperum, pretia peccatorum*.

Quam ob rem Beneficiarius si in alios usus ecclesiastica bona distribuit, restituere tenetur, quidquid Ecclesiæ suæ vel pauperibus detrahit (a). Pauperibus furatur, quicumque illorum bona inaniter dissipat; estque hoc furtum sacrilegium, in prophanum siquidem usum ea bona convertuntur, quibus Ecclesia divinis Officiis, Ministris suis, & pauperibus vult consulere. *Non sunt illa nostra* (inquit sanctus Augustinus) *sed pauperum, quorum procuracionem quodammodo gerimus, non proprietatem nostris usurpacione damnabili vindicamus.* Eadem sanctus Hiero-

(a) Eadem restitutionis lege, illi quoque laici tenentur, qui ejusmodi ecclesiastica bona absque paupertatis titulo sive ex donatione, sive ex testamento a Clericis acceperunt. *Nemo enim potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur* (Reg. Jur. 79. in 6.). Cum igitur Clerici in bona ecclesiastica dominium ipsemet non habeant, neque in alium illud transferre ullo tempore possunt,

Hieronymus ita tradit: *Quoniam quidquid habent Clerici pauperum est; & domus illorum omnibus debent esse communes; susceptioni peregrinorum & hospitum invigilare debent.* Additque idem sanctus Doctor: *Si quando fames, penuria, & egestas opprimit mundum, sciamus id ex ira Dei descendere, qui se in pauperibus, si non recipiat eleemosynam, fraudari dicit sua possessione (Ep. ad Damasum).* Porro quis dubitet furtum quodlibet ad restitutionem adstringere? Si sacrum quis calicem, aut pixidem furatus fuisset; ullusne Confessarius furem hunc a sacrorum vasorum, vel eorumdem pretii restitutione liberaret? Sacra paullo minus sunt ecclesiastica bona, quæ a sæculi bonis sejuncta sanctæ & pie expendi Ecclesia jubet. Perspicue id docet sanctus Bernardus ita scribens: *Quidquid præter necessarium victum & simplicem vestitum de altari retines, tuum non est; rapina est, sacrilegium est.* In alia vero epistola sic loquitur: *Sane patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum sunt; & sacrilega crudelitate eis surripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores, non utique domini, ultra victum & vestitum accipiunt (Epi. ad Falconem).*

Beneficarii ditiores ecclesiasticis redditibus sic plerumque utuntur, ut consanguineos suos ditent. A Pontificibus hoc malum exordium sumit, quorum plerique familiam suam ditare student, nepotesque suos Principes creare; unde plura in Ecclesiam scandala promanant. Pauci admodum Clementem IV. & sanctum Pium V.

imitantur, qui admirabilia moderationis exempla hoc in negotio edidere, & qui ante Dei tribunal successores suos condemnabunt. Illorum exemplo permoti cæteri Beneficarii consanguineos suos ditare curant, quorum ut serviant commodis, Beneficiorum suorum pauperes fame perire sinunt. Hoc pacto, ut est in proverbio, *a bove majori discit arare minor.*

Verum quidem est, si Beneficiarius pauperes consanguineos habeat, posse illis succurrere, & sane potiori jure, quoniam hi ad ipsum spectant, & naturali lege illis præcipue subvenire tenetur; sed moderatio adhibenda est, nec illis plus tribuere, quam eorum conditio petat; pauperibus enim reliquis furatur, superfluum quiddam consanguineis tribuit. Apostolorum trigessimus secundus Canon sic expresse ait: *Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, Et ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat de eis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt, condonare. Quod si pauperes sunt, tamquam pauperibus subministret, ne eorum occasione res Ecclesie deprædentur.*

Tridentina Synodus idem statuit capite primo de Reformatione, Sessione vigesimaquinta, inquiens; *Omnino vero sancta Synodus eis interdicit, ne ex redditibus ecclesiasticis consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum Et Apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sunt, ut pauperibus distribuant: ea autem*

mutem non distrahant, non dissipent illorum causa. Imo, quam maxime potest, eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquos carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium exstat, deponant (a).

Nihil

(a) Argumentum, quod clericalis domini defensores ex recepta ubique ac approbata testandi consuetudine derivant, parum aut nihil roboris habet. Nam dum Ecclesia hanc Clericis facultatem indulgit, non arbitrariam, ac absolutam, qualem domini habent, sed ad pias causas restrictam, quæ meris etiam dispensatoribus competit, disponendi potestatem concessit, cujus proinde limites longe transfiliunt, qui ad causas omnino profanas, id est tam materialiter, seu quoad substantiam, quam formaliter seu quoad finem profanas testantur. Porro præter superflua adhuc alia bona uti patrimonialia, industrialia, parimonialia &c. apud Clericos reperiuntur. Beneficialium superfluum numquam domini sunt, bene vero cæterorum; de his libere disponere possunt, non de illis. Ne itaque lites multiplicentur, testamentorum, ac legatorum executiones diu impediuntur, Ecclesia quævis Clericorum testamenta ad causas etiam profanas facta pro foro externo valida agnoscit; quia ex ea parte, qua profanas causas respiciunt, non ex ecclesiasticis superfluis, sed aliis testatoris dominio subjectis bonis constare præsumuntur: sintne pro foro etiam interno talia, ipsimet testantes Clerici, eorumque Confessarii viderint. Auctoris sententiam tenent Nat. Alexander, Concina, Antoine, Cuniliati, van Espen, aliique celebres ex Clero Doctores.

Nihil sanctius aut verius dici potest, sed nihil minus servatur. Non inficior posse Beneficiarium consanguineum suum in scholis alere, dummodo quatuor istæ adsint circumstantiæ. Primo, ut studiis consanguineus uratur ad bonos addiscendos mores, utque sic aptior evadat ad munus aliquod exercendum juxta sui status conditionem. Nam si ex ambitione solum studia colat, si ad studia sit minus aptus, aut si inde vitiosior fiat, non liceret ecclesiasticis redditibus illum in studiis alere.

Beneficarii plerique consanguineos suos in scholis alunt, ut hi ipsis in Beneficiis succedant, quin examinent, utrum illos ad ecclesiasticum statum Deus vocet, & utrum qualitatibus præditi sint, quæ ad recte ferenda Beneficii onera sunt necessaria. Istud diligenter est considerandum, ne nos naturæ affectus fallat, quo regem in hoc negotio non debemus, ne erremus, & Ecclesiæ spiritui adversemur. Verum si consanguineus vocationis signa ostenderet, & requisitas condiciones haberet; posset Beneficiarius in hunc finem illum ad studia mittere, dummodo tamen non illi Beneficium suum vellet renunciare, si in studiis non proficeret, & juxta Ecclesiæ spiritum legesque ad illud non esset aptus. Illa est secunda circumstantia.

Tertia circumstantia, an tuto possit Beneficiatus ex Ecclesiasticis redditibus consanguineum in scholis alere, est, quod ejusdem pater nequeat hanc expensam facere. Non enim ideo Ecclesiastici redditus Beneficiatis traduntur, ut fami-

has suas ab iis sumptibus eximant, quos com-
mode facere possunt, & debent. Sæpe autem
evenit, ut consanguinei sic enutriti Ecclesiæ uti-
les non evadant, aut ejus servitio mancipare
se nolint.

Sed potior circumstantia est, ne Beneficia-
rius Ecclesiæ suæ & pauperibus detrahat, quæ
præstare eisdem debet, ut consanguineum suum
in scholis alat; prius enim Ecclesiæ suæ & pau-
peribus, quam consanguineis suis debet con-
sulere.

Quæri potest, an Beneficiato liceat parco vi-
ctu cultuque uti, ut, quod hinc detrahit, con-
sanguineis suis tribuat? Quoad hoc hanc regu-
lam arbitror esse statuendam, videlicet posse Be-
neficiatum parsimonia hac uti, quodque sibi de-
trahit, consanguineis tradere, quia poterat illud
in suos usus insumere, dummodo tamen sordi-
de & indecore non vivat, nec inde populo scan-
dali aut murmurationis occasionem præbeat;
verum tutius esset, & viro Ecclesiastico magis
dignum, Christi pauperibus illud largiri, quod
honesto suo cultui detrahit.

Beneficiati, qui Horas Canonicas recitare
omittant, tenentur pro omissionis rata pauperi-
bus vel suis Ecclesiis restituere, prout jam su-
pra est dictum (*Part. I. pag. 457.*).

Clerici excommunicati Beneficiorum suorum
fructus lucrari nequeunt, si absolutionem pete-
re negligant, juxta quorundam Casuistarum
limitationem. At Panormitanus hanc limitatio-
nem

nem

nem rejicit, aitque, Clericos excommunicatos absolute lucrari non posse fructus neque post absolutionem, quos excommunicationis tempore perceperunt. Ante Panormitanum idem docere Glossa, Hostiensis, & Innocentius III. Igitur ex horum Doctorum sententia fructus in excommunicatione perceptos tenentur restituere.

Beneficiarii, qui consanguineis quidem suis nihil tribuunt, sed pecuniam congregant, & in arca condunt, bona pauperum detinent, forisdamque præferunt avaritiam, indignam omnino Ecclesiæ ministris, qui in Cælis tantum debent sibi thesaurizare, ibique elemosynis amicos sibi parare, Si ex hac avaritia pauperum necessitatibus non subveniunt, graviter profecto peccant, & quæ collegerunt, tenentur restituere. Verum si ex parsimonia pecuniam colligunt, timere tamen semper debent, ne peccent; collectaque ab ipsis pecunia est veluti domesticus dæmon, qui crudelius ac formidabilius eorum animam possidet, quam corpus posset possidere.

C A P U T VI.

Restitutio Confessariis imputanda.

Valde interest, ut norint Confessarii, quando sibi restituendi onus incumbat; hoc enim pacto pœnitentes restitutioni obnoxios de restitutionis onere diligentius admonebunt.

Quando ex malitia, ex metu, aut ex culpabili ignorantia pœnitentes suos de onere restituendi,

mendi, quod illis incumbit, non admonent Confessarii; tunc ipsimet restitutioni sunt obnoxii, quia eorum silentium alieni damni est causa. Hæc doctorum plurium Casuistarum est sententia, quam ego libenter amplector non modo pro Confessariis, qui ex officio confessiones audiunt, sicut Episcopi & Paroeci, verum etiam pro aliis quibuscumque. Nam in Sacramenti pœnitentiæ administratione Confessarii sunt quasi medici & iudices: tamquam medici ægris pœnitentibus ea remedia debent porrigere, quæ ad spiritus sanitatem obtinendam sunt necessaria; tamquam iudices veram sententiam debent pronuntiare, & pœnitentes ad restitutionem compellere, cui sunt obnoxii. Illos excusare ignorantia non potest; si enim officium suum exequi nesciunt, illud nullatenus debent exercere.

Confessarius, qui ex malitia, ex metu, aut ex culpabili ignorantia pœnitentem in aliquo casu a restitutione liberum iudicavit, quando revera ad illam tenebatur, aut illi faciendam dixerit, cui non est facienda, restituendi onus in se transfert; quia consilio suo malo damni alterius causa est.

Quod si hoc verum est, quid agere debent Principum Confessarii, qui illos numquam admonent de restitutione subditis facienda, propter damna auctoritate & vi iisdem illata; sed illis blandiuntur, tutaque id facere conscientia posse pronuntiant? Respondet perspicue sanctus Augustinus inquit: *Illud vero fidentissime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit,*

venit,

venit, ne male ablata restituat, & qui ad le-
 confugientem, quantum honeste potest, ad resti-
 tuendum non compellit, socium esse fraudis &
 criminis. Nolentes autem reddere, quæ novimus
 & male abstulisse, & unde reddant habere, ar-
 guimus, increpamus, & detestamur, quosdam
 clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum
 diversam videtur posse recipere medicinam,
 & in aliorum perniciem ad majorem insaniam
 concitari; aliquando etiam, si res magis curanda
 non impedit, sancti altaris communicatione pri-
 vamus (epist. 54. ad Macedon.). Quomodo
 insignis hujus Episcopi praxis cum profano pro-
 fus quorundam Confessariorum more potest
 convenire, qui Principes restitutioni obnoxios
 neque arguunt, neque increpant, sed silent;
 qui non modo pœnitentes suos male ablata red-
 dere detrectantes ab Eucharistia non arcent, ve-
 rum ad hanc sumendam hortantur? At evan-
 gelicus homo erat sanctus Augustinus, qui po-
 tentum faciem non metuebat, & juxta Dei lu-
 men de rebus judicabat. Sæpe pœnitentes male
 ablata redderent, si monerentur, adeo, ut ex
 Confessariorum culpa interdum non peracta re-
 stitutione moriantur; atque hoc pacto sive ex
 pravo metu, sive ex iniqua cupiditate illos in
 gehennam mittunt, quos ad cœlum manuduce-
 re Confessarii debuissent.

